

Regeringens proposition

1989/90: 94

om tillfälligt förbud mot höjning av
vinstutdelning i vissa aktiebolag

Prop.
1989/90: 94

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 8 februari 1990.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Kjell-Olof Feldt

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en lag om tillfälligt förbud mot höjning av vinstutdelning i vissa aktiebolag. Enligt förslaget får börsnoterade aktiebolag och s. k. OTC-bolag inte för något av verksamhetsåren 1989 och 1990 lämna vinstutdelning till aktieägarna med större sammanlagt belopp än bolaget lämnade för det närmast föregående räkenskapsåret. Åtgärden är motive-rad av fördelningspolitiska skäl och ökar möjligheterna att få till stånd en lugn kostnadsutveckling.

Lag om tillfälligt förbud mot höjning av vinstutdelning i vissa aktiebolag

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om förbud mot höjning av vinstutdelning för verksamhetsåren 1989 och 1990.

Bestämmelserna om vinstutdelning för verksamhetsåret 1989 gäller svenska aktiebolag som har gett ut aktier, som under verksamhetsåret 1989 eller en del av det året

1. har varit registrerade vid Stockholms fondbörs, eller

2. har varit föremål för handel enligt ett avtal som bolaget har träffat med en svensk fondkommissionär med skyldighet för denne att på begäran av envar ange kurser på aktierna och att till dessa kurser köpa och sälja sådana aktier.

Bestämmelserna om vinstutdelning för verksamhetsåret 1990 gäller svenska aktiebolag som har gett ut aktier, som under verksamhetsåret 1990 eller en del av det året har varit registrerade eller föremål för handel på det sätt som anges i andra stycket.

Med verksamhetsåret 1989 avses i denna lag det räkenskapsår som har inletts närmast efter den 1 juli 1988. Med verksamhetsåret 1990 avses det räkenskapsår som har inletts närmast efter den 1 juli 1989. Om ett verksamhetsår har varit kortare än åtta månader, skall verksamhetsåret anses omfatta även det följande räkenskapsåret.

2 § De aktiebolag som anges i 1 § får inte för något av verksamhetsåren 1989 och 1990 lämna utdelning med större sammanlagt belopp än bolaget lämnade för det närmast föregående räkenskapsåret. Om det har skett en fondemission eller en ändring av aktiers nominella belopp under ett verksamhetsår, får utdelningen på en aktie dock avrundas uppåt till närmast högre tiotal ören.

Om något av verksamhetsåren 1989 och 1990 inte är av samma längd som det närmast föregående räkenskapsåret, skall det belopp som får delas ut beräknas med hänsyn till detta.

3 § Utöver vad som anges i 2 § får utdelning lämnas på nyemitterade aktier, om nyemissionen har skett i samband med en ökning av bolagets aktiekapital som har anmälts för registrering under det verksamhetsår som utdelningen avser. Utdelningen på en nyemitterad aktie får dock inte överstiga utdelningen på en likadan aktie under det närmast föregående räkenskapsåret. Om nyemissionen avser ett nytt slag av aktier, får utdelningen på en nyemitterad aktie inte överstiga den genomsnittliga utdelningen på tidigare utgivna aktier.

Vad som nu har sagts om utdelning på nyemitterade aktier får också tillämpas på aktier som under det verksamhetsår som utdelningen avser har getts ut vid utbyte av konvertibla skuldebrev eller på grund av skuldebrev med optionsrätt till nyteckning.

4 § Med utdelning avses vinstutdelning till aktieägare enligt 12 kap. aktiebolagslagen (1975:1385), 9 kap. bankaktiebolagslagen (1987:618) eller 12 kap. försäkringsrörelselagen (1982:713).

5 § Ett aktiebolag som lämnar utdelning i strid mot denna lag skall till statsverket betala en avgift motsvarande vad som har delats ut för mycket. Avgiften fastställs av bankinspektionen.

Avgiften får omedelbart drivas in i den ordning som gäller för indrivning av skatter enligt uppbördslagen (1953:272). Någon restavgift skall dock inte tas ut.

Avgiften får efterges helt eller delvis, om ett bolag på grund av ett ursäktligt misstag har kommit att dela ut för högt belopp.

Avgiften är inte avdragsgill vid inkomsttaxering.

6 § Om det finns särskilda skäl, får bankinspektionen medge att utdelning får ske med högre belopp än som följer av bestämmelserna i 2 och 3 §§.

7 § Bankinspektionens beslut enligt 5 § får överklagas hos kammarrätten.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 februari 1990

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, S. Andersson, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Engström, Freivalds, Wallström, Löow, Persson, Molin, Sahlin

Föredragande: statsrådet Feldt

Proposition om tillfälligt förbud mot höjning av vinstutdelning i vissa aktiebolag

1 Inledning

I den svenska ekonomin rådde under år 1989 ett högt kapacitetsutnyttjande. Priser och löner ökade betydligt mer än i konkurrentländerna. De svenska företagen höjde sina relativpriser och förlorade marknadsandelar på både export- och hemmamarknaderna. Företagens lönsamhet var förhållandevis god.

Utvecklingen under de senaste månaderna har inneburit en tillspetsning av den ekonomiska situationen. En försvagning har inträtt i industrikonjunkturen. Lönekostnaderna och hemmamarknadspriserna har fortsatt att öka i snabb takt. Bytesbalansunderskottet har ökat. Konflikter har förekommit på arbetsmarknaden.

2 Allmän motivering

I finansplanen 1990 framhölls att överhettningen i den svenska ekonomin nu gått så långt samt att pris- och löneökningstakten länge legat så högt att en åtstramning av den ekonomiska politiken är motiverad. Innan sådana åtgärder vidtogs var regeringen emellertid beredd att överlägga med arbetsmarknadens parter om möjligheterna att bryta den alltför höga löneökningstakten och få ned inflationen.

Efter dessa överläggningar kan regeringen nu konstatera att förutsättningar inte föreligger för att snabbt teckna centrala avtal för åren 1990 och 1991 som innebär ett trendbrott i kostnadsutvecklingen. Det är därför angeläget att vidta åtgärder som kan verka åtstramande på ekonomin.

Det är i ett sådant läge naturligt att rikta blickarna mot de stora bolagens vinstutdelningar till aktieägarna. Näringslivet har under en följd av år redovisat stora vinster. Utdelningarna från börsbolagen och de s. k. OTC-bolagen har under åttiotalet ökat med ca 20 % per år och uppgick under år 1989 till ca femton miljarder kronor. Aktieägarna har alltså fått inkomst-

ökningar som vida överstiger vad som har kommit löntagarna till del. Av allt att döma kommer utdelningsökningarna de närmaste åren att bli minst lika stora som tidigare och därmed bidra till en ökad inflation. Bl. a. kan skattereformen antas komma att innebära ett tryck på bolagen att öka sina utdelningar.

Efter förebild av den lagstiftning som genomfördes år 1984 (prop. 1983/84:200, FiU 45, rskr. 421, SFS 1984:503) bör det därför införas ett tillfälligt utdelningstak för börsnoterade bolag och OTC-bolag. Regleringen bör avse utdelningen för verksamhetsåren 1989 och 1990 och gå ut på att ett bolags sammanlagda vinstutdelning inte för något av dessa år får överstiga den utdelning som bolaget lämnade för det närmast föregående räkenskapsåret. Regleringen träffar alltså de utdelningar som normalt sker våren 1990 resp. våren 1991. Åtgärden är motiverad av fördelningspolitiska skäl och ökar möjligheterna att få till stånd en lugn kostnadsutveckling.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom finansdepartementet upprättats ett förslag till lag om tillfälligt förbud mot höjning av vinstutdelning i vissa aktiebolag.

4 Specialmotivering

Bortsett från att det nu framlagda lagförslaget avser två verksamhetsår överensstämmer förslaget i allt väsentligt med 1984 års lag i samma ämne. Förarbetena till den lagen kan därför vara till ledning också för tillämpningen av den nya lagen (se prop. 1983/84:200). Vissa punkter i lagförslaget bör dock uppmärksammas.

2§

Av hänvisningen till "det närmast föregående räkenskapsåret" får anses följa att bestämmelserna inte gäller för bolag som har bildats efter den 1 juli 1988 resp. efter den 1 juli 1989 (jfr prop. 1983/84:200 s. 26). Ett bolag som har bildats under verksamhetsåret 1989 men som inte har lämnat någon utdelning till aktieägarna för det verksamhetsåret träffas däremot av regleringen på det sättet att bolaget enligt förevarande paragraf inte får lämna någon utdelning för verksamhetsåret 1990. Det bör emellertid observeras att dispensregeln i 6§ är avsedd att kunna användas i bl. a. sådana fall.

Om ett bolag har fått dispens enligt 6§ för verksamhetsåret 1989, skall den genom dispensbeslutet fastställda utdelningen gälla som utdelningstak för verksamhetsåret 1990.

I 1984 års lag hade utdelningsbegreppet begränsats till att avse utbetalning av pengar till aktieägarna. Denna begränsning har inte tagits med i den nya lagen. Det blir allt vanligare att aktiebolag lämnar utdelning till sina aktieägare i form av värdepapper, främst aktier i andra bolag, och det finns inte anledning att behandla olika former av utdelning på olika sätt.

6§

För att lagen skall få den avsedda effekten är det nödvändigt att bankinspektionen är återhållsam med att ge dispens för större utdelningar än som följer av lagens huvudregler.

7§

Liksom enligt 1984 års lag skall ett aktiebolag som lämnar för stor utdelning betala en avgift till statsverket. Avgiften fastställs av bankinspektionen. Inspektionens beslut om avgift får överklagas till kammarrätten. Enligt 7§ första stycket 1984 års lag fick ett sådant beslut av kammarrätten inte överklagas. Det saknas emellertid anledning att inte tillåta sådana överklaganden, och denna bestämmelse har därför inte tagits med i den nya lagen. Det innebär att talan mot kammarrättens beslut får föras hos regeringsrätten (33§ förvaltningsprocesslagen).

I 7§ andra stycket 1984 års lag fanns en bestämmelse om att bankinspektionens beslut enligt 6§ om höjning av utdelning fick överklagas till regeringen. Någon sådan regel har inte tagits med i den nya lagen. Att denna möjlighet till överklagande finns framgår av 30§ verksförordningen (1987:1100).

5 Lagrådets hörande

Med hänsyn till att lagförslaget i allt väsentligt överensstämmer med 1984 års lag, som hade granskats och godtagits av lagrådet, anser jag att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

6 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta det upprättade lagförslaget.

Med hänsyn till intresset av att den föreslagna lagen träder i kraft så snart som möjligt bör motionstiden förkortas till fem dagar.

7 Beslut

Prop. 1989/90: 94

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Prop. 1989/90:94

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
Utdrag ur regeringsprotokollet den 8 februari 1990	4
1 Inledning	4
2 Allmän motivering	4
3 Upprättat lagförslag	5
4 Specialmotivering	5
5 Lagrådets hörande	6
6 Hemställan	6
7 Beslut	7